

Юридичні науки

УДК 342.721

Ситенька Олександра Сергіївна

студентка

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Сытенька Александра Сергеевна

студентка

Института прокуратуры и уголовной юстиции

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Sytenka Oleksandra

Student of the

Criminal Justice and Prosecutors' Training Institute

Yaroslav Mudryi National Law University

Макарчук Юлія Володимирівна

студентка

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Макарчук Юлия Владимировна

студентка

Института прокуратуры и уголовной юстиции

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Makarchuk Yulia

Student of the

Criminal Justice and Prosecutors' Training Institute

Yaroslav Mudryi National Law University

Науковий керівник:

Берченко Григорій Валерійович

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО У СУЧАСНІЙ СІМ'Ї
ДОМАШНЕЕ НАСИЛИЕ В СОВРЕМЕННОЙ СЕМЬЕ
DOMESTIC VIOLENCE IN THE MODERN FAMILY

Анотація. У даній науковій статті описано сучасні проблеми, котрі відносяться до допомоги жінкам, що зазнають насилля в сім'ї, а також дослідженню такого поняття, як домашнє насильство. Зазначено, що домашнє насильство вважається важливою проблемою в кожній державі, де вивчається дана проблематика. Вказано, що фізичне насильство щільно пов'язане із сексуальним, водночас, чим жорсткіше форма сексуального насильства, тим сильніше цей зв'язок. Підсумовано, що подальшими напрямками вивчення є формування методів та програм роботи з жінками, котрі зазнають насилля в сім'ї. Насильство негативно впливає на формування жінки як особистості, її свідомості та фізичної активності, пригнічує та сприяє відстороненню її від соціуму. Отже, досліджуючи дану проблему, ми аналізували основні конституційно-правові джерела, а також статистичні дані зарубіжних країн та України з метою визначити, які заходи захисту таких жінок закріплені в законодавстві. Оскільки, питання домашнього насильства є досить поширеним, воно потребує негайної уваги та шляхів вирішення. Серед таких шляхів, ми вважаємо, дієвими будуть такі: створення нових організацій захисту від домашнього насильства, розголошення цієї проблеми в соціумі, удосконалення норм законодавства щодо цього

питання, закріплення послідовності дій виходу осіб з домашнього насильства, а також, починаючи з дитинства, формування поваги до кожної людини. З точки зору конституційного права цей захист проявляється в сукупності статей, що закріплені в Конституції України та інших законів України. Насильство, як в фізичному, сексуальному, так і в психологічному прояві є руйнівним явищем для будь-якої людини. Домашнє насильство – це та тема, про яку варто та необхідно говорити, адже дуже багато жінок по всьому світу стають жертвами різних проявів насильства, які ми детально розглянули в нашій науковій статті.

Ключові слова: домашнє насильство, соціальний механізм, страх, залякування.

Анотація. В данной научной статье описаны современные проблемы, которые касаются помощи женщинам, испытывающим насилие в семье, а также исследовано определения домашнего насилия. Отмечено, что домашнее насилие считается важной проблемой в каждом государстве, где изучается данная проблематика. Указано, что физическое насилие тесно связано с сексуальным одновременно чем жестче форма сексуального насилия, тем сильнее эта связь. Сделан вывод о том, что дальнейшими направлениями изучения является формирование методов и программ работы с женщинами, которые подвергаются насилию в семье.

Насилие отрицательно влияет на формирование женщины как личности, ее сознания и физической деятельности, подавляет и способствует отстранения ее от социума. Итак, исследуя данную проблему, мы анализировали основные конституционно - правовые источники, а также статистические данные зарубежных стран и Украины, с целью определить, какие меры защиты женщин закреплены в законодательстве. Поскольку вопрос домашнего насилия является

достаточно распространенным, оно требует немедленного внимания, а также путей решения. Среди таких путей мы видим наиболее актуальными следующие: создание новых организаций защиты от домашнего насилия, разглашение этой проблемы в социуме, совершенствование норм законодательства по этому вопросу, закрепить последовательность действий выхода лиц с домашнего насилия, а также начиная с детства формировать уважение к каждому человеку. С точки зрения конституционного права эта защита проявляется в совокупности статей, которые закреплены в Конституции Украины и других законах Украины. Насилие, как в физическом, сексуальном, так и в психологическом проявлении является разрушительным явлением для любого человека. Домашнее насилие это та тема, о которой стоит и необходимо говорить, ведь очень многие женщины по всему миру становятся жертвами различных проявлений насилия, которые мы подробно рассмотрели в нашей научной статье.

Ключевые слова: домашнее насилие, социальный механизм, страх, запугивание.

Summary. This scholarly article describes the current issues surrounding helping women experiencing domestic violence, as well as exploring the definition of domestic violence. Domestic violence is considered to be an important issue in every country where this issue is being studied. It has been stated that physical violence is closely linked to sexual, but the more severe the form of sexual abuse, the stronger this connection is. It is concluded that further area of study is the development of methods and programs for working with women who are experiencing domestic violence.

Violence negatively affects the formation of a woman as a person, her consciousness and physical activity, suppresses and contributes to her removal from society. So, exploring this problem, we analyzed the main constitutional

and legal sources, as well as statistical data of foreign countries and Ukraine to determine what measures of protection for such women are enshrined in legislation. Since the issue of domestic violence is quite common, it requires immediate attention and solutions. Among which, we believe, the following will be effective: the creation of new organizations for protection against domestic violence, the disclosure of this problem in society, the improvement of legislation on this issue, the fixing of the sequence of actions for people to find the way out of domestic violence, and, starting from childhood, the formation of respect for every person. In terms of Constitutional Law, this protection is manifested in the totality of articles that are enshrined in the Constitution of Ukraine and other laws of Ukraine. Violence, both in physical, sexual and psychological manifestations, is a destructive phenomenon for any person. Domestic violence is a topic worth talking about and it should be discussed because so many women around the world are victims of various manifestations of violence, which we have studied in detail in our scientific article.

Key words: *domestic violence, social mechanism, fear, intimidation.*

Постановка проблеми. Родина – це невід’ємна складова будь-якого суспільства. Саме в ній формується та розвивається особистість. Тому дуже важливо ще ж дитинства розвивати в людині моральні та духовні цінності, її культуру. На жаль, дуже часто ми можемо спостерігати появу такого явища як домашнє насильство. Сьогодні воно стало досить поширеною формою порушення прав людини, тому що щороку близько 11 тисяч жінок в Україні страждають від домашнього насильства. Саме тому, необхідно звернути свою увагу до цієї проблеми, знайти шляхи вирішення та сприяти всебічному її розголошенню.

Актуальність. Нині проблема домашнього насильства є дуже розповсюджена у сучасному соціумі, а також однією з найбільш поширених у сучасному світі форм порушення прав та свобод людини та

громадянина. Домашнє насильство називають серйозною проблемою в кожній країні, де вивчається це питання. Такого насильства зазнають жінки всіх вікових і соціально-економічних груп. Саме визначення «домашнє насильство» на сьогодні є досить обширним. Недостатнім є тлумачення того, що охоплюється у визначенні «насильство», коли йде мова про застосування його у сім'ї між її учасниками. Варто зазначити, що переважно під домашнім насильством називають пряме застосування насильства одного учасника сім'ї стосовно іншого, зокрема, наприклад, насильство когось з батьків над власною дитиною, дорослої дитини над батьками тощо. Проблематику насильства над особами жіночої статі вивчали наступні вчені, як: Л. Максименко (L. Maksimenko), С. Голод (S. Holod), Б. Гузиков (B. Huzukov), В. Столін (V. Stolin).

Мета нашої наукової роботи: вивчити правові конституційні сфери надання соціально-психологічної допомоги жінкам, які зазнають насильства в сім'ї. В даний час насильство щодо жінок є одним з основних соціальних механізмів, за допомогою якого жінок примушують займати підлегле становище порівняно з чоловіками.

Виклад основного матеріалу. Насильство, яке спрямоване на жіночу стать, показує систему підпорядкування та певної влади, всю сутність різниці між природними статями. «Насильство відносно осіб жіночої статі» за нормами ООН зумовлює навіть найменшу дію насильства, котра вчиняється на основі статевої приналежності, котра завдає або може завдати фізичну або психологічну шкоду чи певні переживання та страждання жінці, а також небезпеки вчинення цього насильства, примус або самовільне обмеження волі незалежно політичному або особистому житті.

На наш погляд, насильство – таке комплексне явище, котре характеризується наявністю різних видів насильства залежно від особливостей травм. Одні вчені називають насильство як напружену або

фізичну шкоду, або загрозу фізичного зрзак в межах родини, інші науковці зазначають – фізичну та водночас сексуальну образу на основі сильного психологічного тиску.

Спеціалісти центру «АННА» (Асоціація «Ні Насильству») визначають домашнє насильство як певний періодична фаза фізичної, усної, формально-емоційної образи з ціллю перевірки, залякування, або спричинення відчуття страху...» [8].

Таким чином, домашнє насильство в сучасній сім'ї – це структура відносин, коли певна особа зберігає владу та контроль над іншою особою. Насильство в сучасній родині відбувається циклічно: одна з основних ознак домашнього насильства є в тому, що воно відображає періодичні в часі дії різних галузей насильства (наприклад, фізичного, сексуального, психологічного). В протывагу від іншого різновиду насильства в сім'ї, домашнє насильство має власні ознаки, до яких відносять: це спрямоване насильство між людьми, котрі, зазвичай, в залежності одна від одної; насильство в сучасній сім'ї постійно проходить на відлюдді та через довший період часу; це періодична діяльність, котра не виникає раптово та деколи існує випадковим епізодом; має звичай поступового деструктивного збільшення тиску; зі сторони винуватця є оперативним та дієвим засобом досягнення цілі з найменшими витратами [3].

У рамках сучасної соціології наявний своєрідний поділ насильства відносно осіб жіночої статті: це фізичне, сексуальне, психологічно-емоційне насильство. У твердженнях Грабської І.А. (Hrabskoї I.A) фізичне насильство в сучасній сім'ї відображається як умисне застосування фізичної сили чи засобів для вчинення жінка шкоди або численних травм [7, ст.122].

У свою чергу фізичне насильство відображається у виразі погроз реалізації сили (наприклад загроза здійснити удар, чи залякати або ж вбити); страшні жести (наприклад намагання замахнутися чи зробити удар,

вдарити); використання фізичної сили, окрім здійснення ударів (до цього виду відносять різного роду поштовхи, утримання особи, нанесення сильного болю – наприклад заломлювання рук, погрожуючи використати вогнепальну зброю або предмет, котрим можна вбити особу); у виразі вчиненні ударів та фізичного побиття. Це один із найпоширеніших та небезпечних різновидів насильницьких дій. Сучасна статистика говорить про те, що майже 40 000 осіб жіночої статті кожен день піддаються побиттю в сучасній сім’ї. Приблизно більше половини жінок зазнавали нападу у той час, коли вони були у стані вагітності, годували малих дітей грудьми, вирощували маленьку дитину або отримували фізичні або моральні страждання, були в стані безпорадності. Цей різновид насильства в родинях показує велику загрозу здоров’ю та життю кожної жінки [4].

Також варто зазначити, що фізичне насильство щільно взаємопов’язане із сексуальним, водночас, чим серйозніша форма сексуального насильства, тим міцніший даний зв’язок. Варто зазначити, що морально-сексуальне насильство – зайняття сексом без згоди партнера, всупереч бажанню, із використанням різних погроз, цькування, силове здійснення статевого акту, або пов’язане з побоями, чи зайняття сексом як спосіб приниження та моральної образи.

За інформацією Всесвітньої організації охорони здоров’я, у 2018 році кожна п’ята жінка зазнавала фізичного чи психологічного насильства в сім’ї. Згідно з цими даними, дана проблема є більш небезпечною для низько-економічно розвинених держав. Водночас жінки в даних державах із більшою ймовірністю визнають дане фізичне чи психологічне насильство над собою виправданим. Наприклад, 55% вбивств осіб жіночої статті у Сполучених Штатах Америки було здійснено їхніми законними чоловіками. У Перу 60% всіх визначених кримінальних злочинів формують фізичне насильство в сім’ї.

За інформацією Організації економічного співробітництва та розвитку за 2018 рік, законодавча база будь якої країни не оберігає повністю жінок від домашнього насильства, а в певних країнах це навіть не відноситься до злочинів (наприклад, Екваторіальна Гвінея, Росія).

Варто зазначити, що найкраще урегульоване з погляду захисту від будь- яких форм домашнього насильства у співставленні до інших держав є нормативно-правова база Ірландії, Австрії, Греції, та Португалії. Тоді коли, у Мальті для жінок домашнє насильство є зовсім неприйнятним.

Щодо нашої держави то у 2018 році Національна поліція України зареєструвала майже 100 тисяч звернень із повідомленнями про здійснені злочини та інші події, котрі пов’язані з домашнім насильством, 1112 із них надійшли до поліції від дітей. За наслідками даних звернень було складено майже 90 тисяч протоколів про адміністративне правопорушення та відкрито близько 1000 кримінальних справ. Поганим є те, що ні одного термінового обмежувального припису проти підозрюваної чи винної особи не було опубліковано [9].

За цілий рік було відкрито 900 кримінальних справ, за котрими 657 особи були визнані винними у вчиненні кримінального злочину, пов’язаного з домашнім насильством.

Найбільшу кількість кримінальних злочинів, які пов’язані із домашнім насильством, було вчинено у 2019 році за наступними категоріями: тяжкі та особливі тяжкі злочини – 140 випадків, умисне вчинення легких тілесних ушкоджень – 564, умисне вчинення тяжких тілесних ушкоджень – 49 злочинів. Також варто зазначити, що за цієї інформацією у 2018 та 2019 роках більшість потерпілих від домашнього насильства –це особи жіночої статті, а серед винних переважно чоловіки.

Можна підсумувати, що сьогодні фізичного та сексуального насильства в Україні кожного року зазнає близько 1 мільйон жінок, тоді коли до органів поліції звертаються тільки 10% із них.

Також, за інформацією Фонду народонаселення ООН, організації «Ла Страда Україна» та Женевського центру демократичного контролю за збройними силами, 38% суддів і 39% прокурорів вважають домашнє насильство «приватною справою», 59% правоохоронців вважають більшість повідомлень про домашнє насильство неправдивими. До 84% поліцейських ставлять у пріоритет примирення, а не мету покарання. До 62% осіб правоохоронних органів вважають, що багато жертв зґвалтування самі в цьому винні.

Окремою та надзвичайно важкою проблемою в нашій країні є домашнє насильство над дітьми. За інформацією Національної гарячої лінії «Ла Страда Україна», у 2017 році більше 85% осіб жіночої статі, котрі мають неповнолітніх або малолітніх дітей, під час консультації повідомляли про те, що переважно свідками акту насильства, котрий здійснювався над ними, були їхні діти.

Протягом 2016-2017 років Київський міжнародний інститут соціології на замовлення Ради Європи у рамках проекту «Зміцнення та захист прав дітей в Україні» виконав всеукраїнське вивчення проблематики, яке називалось «Громадська думка з питань насильства стосовно дітей». В наслідок цього дослідження було відображено, що 65% дітей в Україні зазнають хоча би одного виду насильства, а 4% зазнають одразу всіх видів насильства.

Варто зазначити, що в 2017 році в Україні був прийнятий закон, котрий вносить відповідні положення до Кримінального кодексу України, спрямовані виконувати норми Конвенції Ради Європи про запобігання і боротьбу з насильством відносно жінок і домашнім насильством.

Наприклад до Кримінального кодексу внесено статтю 126 «Домашнє насильство» та статтю 151 «Примушування до шлюбу» [2].

Пізніше, у 2018 році набули чинності певні норми даного закону, тоді як остаточної чинності нормативно-правовий акт набув лише на

початку 2019 року. До цього закону в Україні не було нормативно-правового визначення та кримінального злочину «домашнє насильство»; дані дії кваліфікували за адміністративним законодавством.

Головним нормативно-правовим актом України є Конституція, яка не тільки вказує на основні права та свободи людини, а й гарантує їх захист. На основі цього в Основному законі закріплено ряд статей, що захищають громадян України від домашнього насилля, а саме: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ч. 1 ст. 3); усі люди є вільні й рівні у своїй гідності та правах, їх права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (ст. 21); громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками, рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям (ст. 24). Стаття 52 Конституції України зазначає, що будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом, держава забезпечує гарантії державного утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування [1].

Крім Конституції питання насильства в сім'ї регулюється Законами України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від

17.01.2019 № 2671-VIII, «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III, «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995 № 20/95-ВР, «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII, Постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі».

З ціллю визначення головних сфер функціонування державної політики у галузі запобігання та протидії домашньому насильству Верховна Рада України і прийняла ці відповідні нормативно-правові акти.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидії домашньому насильству», домашнє насильство – це певні дії фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, скоєні в родині чи в межах місця проживання, котрі призводять до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи [4].

Також домашнім насильством вважається погроза вчинення певних негативних діянь та зазначено, що домашнє насильство може бути відображено у різних способах [4].

Слід зазначити, що економічне насильство охоплює умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або здатності користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

У свою чергу, психологічне насильство охоплює загальні образи, цькування, враховуючи відносно третіх осіб, переслідування, лякання, інші дії, налаштовані на обмеження свободи особи, контроль у репродуктивній галузі, якщо такі дії або бездіяльність виникли у постраждалої особи

побоювання за власну безпеку чи безпеку третіх осіб, завдали емоційну напруженість нездатність захистити себе або завдали збитків психічному здоров'ю особи.

Тоді, як морально-сексуальне насильство, як спосіб домашнього насильства, зумовлює будь-які дії сексуального плану, вчинені щодо повнолітньої особи без її добровільної згоди або щодо дитини незалежно від її згоди.

Відповідальність за діяння домашнього насильства зумовлює покарання у вигляді громадських робіт на строк від 150 до 240 годин або арешт на строк до 6 місяців. Також, порушнику котрий вчинив дії вищезазначених форм домашнього насильства, буде грозити обмеження волі на строк до 5 років або позбавлення волі до 2 років. Це означає, що сьогодні порушник може одержати реальне покарання та потрапити за ґратами.

Сьогодні суд може накласти на особу, котра вчинила протиправні дії, або є підозрюваною, у вчиненні побутового насильства, низку обмежувальних заходів. Наприклад, злочинцю можуть заборонити спільно проживати з постраждалим, обмежити спілкування з дитиною, заборонити наближатись до потерпілої особи на визначену відстань тощо. Окрім цього, засудженого чи підозрюваного у вчиненні даного кримінального правопорушення можуть зобов'язати пройти програму виправлення для правопорушників.

Дані обмежувальні заходи правоохоронні органи вже зможуть застосовувати у терміновому порядку з ціллю забезпечення безпеки та захисту постраждалої особи.

Серед міжнародних договорів, які певним чином регулюють питання боротьби з насильством, у тому числі і домашнім, можемо назвати такі: Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 2 грудня 1949 року; Міжнародний пакт

про громадянські й політичні права від 16 грудня 1966 року; Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 року; Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року; Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року; Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, або Стамбульська конвенція від 11 травня 2011 року ; Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16 травня 2005 року; Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 року.

Практичний досвід зарубіжних країн показує, що приблизно у десяти відсотках зафіксованих випадків насильства у сім'ї співробітники поліції будуть опрацьовувати подію в майбутньому. Це охоплює одержання від свідків та з інших джерел додаткової інформації для того, щоб заарештувати агресора або застрахувати подальше переслідування потерпілої сторони сімейного конфлікту [6].

Великої уваги у повсякденній роботі правоохоронних органів Великобританії з зменшення насильства у сім'ї приділено особливим національним і соціальним спільнотам, котрі можуть сприймати прояв насильства як віковичну традицію. Наприклад, працівники соціальних служб, органів освіти та поліції мають деякі візуальні ознаки ідентифікації можливих потерпілих від сімейного насильства серед таких спільнот. Дані особи відмовляються від спілкування з оточуючими і друзями, тривалий час не виходять з сімейного будинку, практикують відсутність відвідування середньої чи вищої школи та навіть роботи; повертаються до носіння національного (мусульманського) одягу, хоча раніше практикували загальноприйнятий одяг; без видимих причин починають проявляти пригніченість або суїцидальні настрої.

Актуальний досвід взаємовідношення правоохоронних органів з суспільством у подоланні проблематики домашнього насильства запроваджує так званий британський «Закон Клер». За даним законом особа може звернутися в поліцію для того, щоб перевірити чи має новий або існуючий партнер «насильницьке минуле». Правоохоронний орган повинен провести за такими запитами спеціальну перевірку та поінформувати заявника.

У Німеччині нормативно-правовий акт «Про захист від насильства» надає потерпілій особі право юридичної вимоги на виділення частки квартири. Це означає, що у випадку заподіяння фізичної шкоди здоров'ю або обмеження свободи, і, за певних передумов, у випадку існування загрози даного порушення суд може зобов'язати порушника звільнити квартиру незалежно від того, в шлюбі партнери чи ні, а також власник квартири, котрий здійснює насильство, може бути примусово відселений від потерпілої [6].

Хотіли б зазначити типові особливості, котрі характерні особам, які зазнали або продовжують зазнавати шкоди від домашнього насильства:

- найперше, це мовчазливість, короткі відповіді на запитання;
- заплакане обличчя, напухлі очі та обличчя в цілому, сліди від опіків, сліди від укусів, місця з саднами, синці, подряпини на частинах тіла;
- наочні особливості наявності злиднів (може проявляться у недоїданні, старому одязі тощо).

Додаткові особливості:

- повільна мова, знесиленість;
- не зрозумілі відповіді на запитання;
- ігнорування задоволення життєво необхідних потреб;
- невідповідність одержаних ушкоджень тій історії, котра сталась з особою, по її словах;

- не повне лікування (наприклад, невиконання вказівок лікаря), самолікування тощо.

Підсумовуючи, переважно потерпілі від домашнього насильства – це особи жіночої статті. Чоловіки також зазначають шкоди від насильства, проте мають більше здатностей вийти із випадків насильства. Переважно постраждала жінка може не замислюватися, що є потерпілою від домашнього насильства. Вона виправдовує насильство потребою зберегти сім'ю. Зазвичай, домашнє насильство починається із психологічних форм: звинувачення, скандали, маніпуляції. Внаслідок цього вона зазнає внутрішніх змін, які часто не дають змоги побачити, що насправді відбувається. Постраждала від насильства особа стає невпевненою у собі, покірною, нездатною постояти за себе та дітей, зляканою.

Психологічне насильство тягне за собою руйнування особистості жінки, її соціальну дезадаптацію (непритосованість). Ще одним видом внутрішньо сімейного насильства над жінкою є економічне, котре проявляється через відмову жінці в доступі до засобів існування і контроль над нею. Проявляється у відмові в утриманні дітей; приховуванні доходів; витраті сімейних грошей, самотійному прийнятті більшості фінансових рішень – це може виражатися в тому, що при покупці продуктів не враховуються потреби дружини; дружина, здійснюючи покупки, повинна звітувати чеками [11, с. 324].

Основна передумова економічного насильства в сучасній сім'ї – не визначений поділ зобов'язань по будинку та контроль чоловіка сімейним бюджетом. Великі можливості з отримання соціально-психологічної допомоги жертвам домашнього насильства мають деякі жіночі громадські організації. Вони можуть надавати безплатну юридичну й психологічну допомогу, що є дуже актуальним, враховуючи скрутне матеріальне становище багатьох жертв насильства. Кваліфіковані правники в таких організаціях допомагають жертвам домашнього насильства захистити

власні права. Зазвичай, жертви насильства потребують психологічної допомоги, проте вони перебувають у розпачі, втратили віру в себе, багато хто вважає саму себе винною в тому, що є жертвою насильства [12].

Психологічна допомога має надавати жінці набуті впевненості в собі, переконати, що є вихід з будь яких ситуацій, надати допомогу та позбутись почуття вини за насильство, котре здійснюється над нею, відчуті себе повноцінною індивідуальністю, спроможною вирішувати свою долю.

Також окрім кваліфікованих психологів, котрі можуть надати таку допомогу, при деяких жіночих організаціях наявні так звані групи самопідтримки, до котрих входять жінки, котрі потерпають або колись потерпали від домашнього насильства. Дані групи мають на меті допомогти кожній учасниці групи розв'язати подібні психологічні проблеми, а також особисто прийняти таке рішення щодо способів припинення насильства, яке найбільше відповідає її інтересам і почуттям.

На наш погляд, допомагають: психологічні реабілітації жертві насильства, різного роду тренінги з підвищення самооцінки та розвитку навичок жіночого лідерства. Адже, випадки насильства в офіційних статистичних даних зазвичай не виділяються в окрему категорію і складають значну частку прихованої від очей злочинності, а справжні масштаби різних видів насильства в сім'ї визначити важко. Незважаючи на брак даних про масштаби насильства в сім'ї в його різних формах і проявах, наявної інформації достатньо для того, щоб привернути до цього явища широку увагу. Тривалий час ця тема замовчувалась і відкидалася суспільством, що породжувало безліч помилок і хибних уявлень. Сьогодні статистика фіксує позитивну динаміку цього страшного явища і все більш очевидним стає той факт, що проблема сімейного неблагополуччя в цілому і насильства зокрема вимагає вирішення комплексу завдань.

Висновки. Таким чином, сьогодні насильство у сучасній сім’ї – це проблема, котру не можна не помічати і про яку не можна мовчати. Кожне насильство є руйнівним для формування власної особистості. Насильство – дія, за допомогою котрої добиваються необмеженої влади над людиною, повного контролю поведінки, думок, почуттів іншої людини. Способами досягнення подібної влади та контролю є приниження, образи, погрози, залякування, маніпуляції, шантаж, загроза фізичного впливу, надмірне обмеження, а так само використання фізичного, психологічного, сексуального й економічного насильства.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. С. 141.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
3. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04. 2001 р. № 2402-III // Відомості Верховної Ради Укаїни.2001. № 30. С. 142.
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 01.01.2020 р. № 2229-VIII. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (Дата звернення 02.04.2020 року).
5. Про затвердження Порядку взаємодії суб’єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 р. № 658. Дата оновлення: 22.08.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2003-п> (Дата звернення 02.04.2020 року) .

6. Яхязаде Е.М. Насильство в сім'ї: Міжнародний досвід та сучасні проблеми в Україні // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. 2013. №2. С. 120-125.
7. Грабська І. А. Насильство в подружніх відносинах // Практична психологія і соціальна робота. 2008. № 9. С. 20–23.
8. Етимологія насильства над жінкою в сім'ї. Соціальна робота в Україні на початку ХХІ століття: проблеми теорії і практики: матер. доповідей на міжнар. наук.-практ. конференції (м. Київ 29-31 жовтня 2002 р.). Київ. 2002. С. 119-130.
9. Забеліна Т.А. Жінка та насильство. Москва: ЭКСМО-Пресс, 2011. С. 105.
10. Мінакова К. Основні соціально-педагогічні та психологічні характеристики жінки – жертви сімейного насилля // Соціальна педагогіка. 2005. № 2. С. 43–47.
11. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи: навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури. 2006. 464 с.
12. Шведова Н. О. Про насильство щодо жінок. Насильство і соціальні зміни. 2010. № 2-3. С. 38-53.

References

1. Konstituczi`ya Ukrayini: Zakon Ukrayini vi`d 28.06.1996 r. # 254k/96-VR // Vi`domosti` Verkhovnoyi Radi Ukrayini. 1996. #30. S. 141.
2. Krimi`nal`nij kodeks Ukrayini: Zakon Ukrayini vi`d 05.04.2001 r. # 2341-III // Vi`domosti` Verkhovnoyi Radi Ukrayini. 2001. # 25–26. St. 131.
3. Pro okhoronu ditinstva: Zakon Ukrayini vi`d 26.04. 2001 r. # 2402-III // Vi`domosti` Verkhovnoyi Radi Ukayini.2001. # 30. S. 142.
4. Pro zapobi`gannya ta protidi`yu domashn`omu nasil`stvu: Zakon Ukrayini vi`d 01.01.2020 r. # 2229-VIII. Data onovlennya: 01.01.2020. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (Data zvernennya 02.04.2020 roku).
5. Pro zatverdzhennya Poryadku vzayemodi`yi sub'yekti`v, shho zdi`jsnyuyut` zakhodi u sferi` zapobi`gannya ta protidi`yi domashn`omu nasil`stvu i` nasil`stvu za oznakoyu stati`: Postanova Kabi`netu Mi`ni`stri`v Ukrayini vi`d 22.08.2018 r. # 658. Data onovlennya: 22.08.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2003-p> (Data zvernennya 02.04.2020 roku) .
 6. Yakhyazade E.M. Nasil`stvo v si`m'yi: Mi`zhnarodnij dosvi`d ta suchasni` problemi v Ukrayini` // Vi`snik Dni`propetrovs`kogo uni`versitetu i`meni` Al`freda Nobelya. 2013. #2. S. 120-125.
 7. Grabs`ka I`. A. Nasil`stvo v podruzni`kh vi`dnosinakh // Praktichna psikhologi`ya i` soczi`al`na robota. 2008. # 9. S. 20–23.
 8. Etimologi`ya nasil`stva nad zhi`nkoyu v si`m'yi. Soczi`al`na robota v Ukrayini` na pochatku XXI stoli`ttya: problemi teori`yi i` praktiki: mater. dopovi`dej na mi`zhnar. nauk.-prakt. konferenczi`yi (m. Kiyiv 29-31 zhovtnya 2002 r.). Kiyiv. 2002. S. 119-130.
 9. Zabeli`na T.A. Zhi`nka ta nasil`stvo. Moskva: E`KSMO-Press, 2011. S. 105.
 10. Mi`nakova K. Osnovni` soczi`al`no-pedagogi`chni` ta psikhologi`chni` kharakteristiki zhi`nki – zhertvi si`mejnogo nasillya // Soczi`al`na pedagogi`ka. 2005. # 2. S. 43–47.
 11. Shakhraj V. M. Tekhnologi`yi soczi`al`noyi roboti: navchal`nij posi`bnik. Kiyiv : Czentr navchal`noyi li`teraturi. 2006. 464 s.
 12. Shvedova N. O. Pro nasil`stvo shhodo zhi`nok. Nasil`stvo i` soczi`al`ni` zmi`ni. 2010. # 2-3. S. 38-53.